

Marta Szilárdová (*1923)

Pozorne si spolu so svojimi žiakmi

[vypočujte
podcast](#)

[pozrite
krátky film](#)

[prečítajte
príbeh](#)

alebo vyberte niektoré úlohy z pracovného listu pre žiakov ZŠ, alebo SŠ.

Základná škola

Téma:

príbehy 20. storočia, holokaust, historická pamäť, kritické myslenie

Cieľ:

prostredníctvom príbehu preživších uchovávať historickú pamäť, predstaviť našu minulosť podobou príbehu, pochopiť ako politické rozhodnutia môžu zásadne vstúpiť do životov obyčajných ľudí, vycítiť a rozoznať nebezpečné prejavy intolerancie, neznášanlivosti, xenofóbie a pracovať s nimi

Pomôcky:

nahrávky (podcast, krátky film), text príbehu, pracovný list, pero

Postup

- Po oboznámení sa s príbehom rozviňte diskusiu o tomto príbehu, v ktorej žiaci reflektujú nielen fakty, ale aj pocity, ktoré v nich príbeh vyvoláva.
- Pýtajte sa ich, či by si vedeli predstaviť, že by sa niečo podobné mohlo odohrať aj v súčasnosti a za akých okolností. Hovorte o rôznych formách prejavov neznášanlivosti, antisemitizmu a ich verejnom komunikovaní cez rozličné médiá a ich nebezpečenstve.
- Popisujte nástroje na overovanie informácií šíriacich sa vo virtuálnom svete a podporujte kritické myslenie
- Na záver im môžete pre overenie pozornosti pri sledovaní príbehu zadať nasledujúcu úlohu:

Úloha:

Doplňte časti príbehu

Pri návrate domov po oslobodení americkými vojskami sa ľudia v osadách a dedinách k ľuďom, ktorí putovali z Osvienčimu na Slovensko správali .....

Niektorí ich odviezli kúsok cesty ....., inak išli .....

V ..... mali nastúpiť na vlak, avšak železničná stanica bola .....

Na Slovensko prišli koncom.....

V Leviciach sa k nim susedia správali .....

Každý deň sa chodila pani Marta na stanicu presvedčiť, či sa niekto nevrátil.

Jedného dňa sa stal najväčší happy end v jej živote, lebo .....

Z 19 členov Martinej rodiny sa z táborov po vojne vrátila ..... a .....

Stredná škola

1.

Takú istú úlohu môžete zadať aj študentom SŠ. Môžete ju sťažiť napríklad tým, že nie Vy, ale žiaci sami budú tvoriť vety na doplnenie príbehu, s ktorým sa oboznámili.

2.

Téma:

príbehy 20. storočia, holokaust, rasizmus, neznášanlivosť, predsudky, média,

Cieľ:

Pochopiť súvislosť medzi politickými dejinami a dejinami všedného života. Budovať všeludské hodnoty a formovať životné postoje. Podnecovať kritické myslenie. Prebrať zodpovednosť za prípravu a realizáciu podujatia.

Pomôcky:

nahrávka podcastu, rôzne rekvizity, texty básní, piesní, (menora, kipy, Dávidova hviezda, vlajka štátu Izrael, nahrávky piesní, kamienky na hroby, sviece, ...atď.

Postup

- Po vypočutí, prečítaní príbehu sa oboznámte s dobovou problematikou. Vyzvite žiakov, aby popísali dôsledky nacizmu, Mníchovskej dohody, Viedenskej arbitráže, život počas existencie ľudáckej Slovenskej republiky. Aké právne normy poznačili život v židovskej komunite na Slovensku a v Maďarsku?
- Diskutujte o danej problematike a o následkoch politických rozhodnutí pre životy obyčajných ľudí. Vyzvite žiakov, aby uviedli príklady príbehov ľudí z minulosti i zo súčasnosti
- Zadať žiakom nasledujúcu úlohu, ktorá vyžaduje dlhší čas na prípravu a pri jej plnení im buďte poradcom, facilitátorom, nápomocným a riadiacim elementom.

Úloha:

pri príležitosti pripomínania Pamätného dňa holokaustu (9. september), Medzinárodného dňa pamiatky obetí holokaustu (27. január), Prvého transportu Židov zo Slovenska (25. marec), Oslobodenie Slovenska (8. máj) pripravte spomienkovú slávnosť, kde môžete využiť spomínaný príbeh.

- Pri príprave podujatia nesmiete zabudnúť na:
  - zvolenie vhodného priestoru, jeho včasná rezervácia, udanie termínu, času
  - príprava vyváženému programu (recitácia, hudba, spev, čítanie textov, sledovanie krátkeho filmu, riadená diskusia s preživším, pamätníkom, sprievod na cintorín, pietna spomienka, zapalovanie sviec, dramatizácia príbehu alebo jeho časti, ...atď.)
  - rozdelenie úloh pre jednotlivých členov tímu
  - propagácia podujatia (školský, miestny, mestský rozhlas, školský časopis, regionálna televízia, miestne noviny, online médiá – FB, Instagram, Twitter,...)
  - pozvánky pre hostí (vedenie školy, spolužiaci, preživší, ich potomkovia, pamätníci, zástupcovia obce, mesta, zastupiteľstva, miestni pamätníci, pracovníci múzea, ...)

- moderovanie podujatia
  - zabezpečenie potrebnej techniky
  - materiálne a finančné zabezpečenie podujatia,
- Zabezpečte spolu so žiakmi všetky náležitosti a zrealizujte podujatie
  - Po uskutočnení sa porozprávajte o tom, čo jednotlivým zainteresovaným táto aktivita priniesla, ako sa pri nej cítili, čo prežívali, keď preberali na seba takúto významnú zodpovednosť a ďalšie aspekty ich pôsobenia.

Základná a Stredná škola

Téma:

príbehy 20. storočia, holokaust, židovstvo, Židovský cintorín – miesto poznania

Cieľ:

Umožniť deťom pochopiť, že dejepis nie len predmet na memorovanie, ale aj prežívanie. Uspokojovať potrebu získavať nové vedomosti, skúsenosti a schopnosti pomocou komunikácie s okolitým svetom. Prevziať zodpovednosť za svoju prácu. Prepojiť život detí so životom komunity, v ktorej žijú.

Pomôcky:

záznamové háčky, historické pramene, fotoaparát, kamera, ...a ďalšie.

Postup

- Pýtajte sa žiakov, prečo práve židovská komunita bola terčom konečného riešenia, určená na absolútne vyhladzovanie. Vyhľadajte historické súvislosti. Hľadajte objektívne zdôvodnenia. Diskutujte.
- Zo všeobecnej roviny prejdite do roviny regionálnej. Opýtajte sa Vašich žiakov, či si myslia, že aj v ich regióne, okrese, meste, obci žila židovská komunita. Ak áno, čo o nej vedia. Vyzvite ich, aby sa zamysleli nad tým, odkiaľ by mohli informácie o tejto problematike získať.
- Rozdeľte žiakov do skupín (3-5 žiakov) a zadajte im jednotlivé úlohy:
  1. navštíviť rôzne inštitúcie, kde by mohli požadované informácie získať (matriky, archívy, múzeá, ÚPN, knižnice, mestské kroniky,...atď.), pracujte s rôznymi historickými prameňmi
  2. všetky získané informácie postupne sumarizovať a zaznamenať do záznamových háčkov, prezentácií, portfólií,...atď.
  3. vytvoriť mapu mesta a vyznačiť v nej miesta, kde bývali príslušníci židovskej komunity, doplniť o všetky získané informácie, prípadne vyznačiť činnosti, ktorým sa venovali, ako žili, ako sa zapísali do dejín mesta, obce,...atď.
  4. pripraviť popis jednotlivých miest, zastávok a prepojiť ich s regionálnou históriou
  5. vytvoriť tímy sprievodcov, pripraviť sprievodcovské slovo pre komentovanú prechádzku mestom po stopách židovských obyvateľov v minulosti
  6. zorganizovať vychádzku mestom pre spolužiakov v podobe rovesníckeho vyučovania

Alternatíva:

- Zistiť, či sa v danom regióne nachádza židovský cintorín, či bol revitalizovaný, či je udržiavaný, či sú zachované nejaké hroby, pomníky.
- Ak cintorín v ich blízkosti existuje, môžu žiaci pokračovať v práci v skupinách a monitorovať jednotlivé časti cintorína
- Postupne zisťujú všetko, čo sa dá z náhrobkov alebo tabuliek a zároveň môžu vytvárať aj fotodokumentáciu
- Pri nájdení opustených hrobov môžu spolupracovať s miestnym kronikárom, archívom a dohľadávať bližšie informácie – o koho ide, kto je na danom mieste skutočne pochovaný, čo o ňom vieme
- Vedeťme ich k novému poznaniu, že cintorín nie je len miestom pietnej spomienky, ale aj miestom poznania.
- Výslednou aktivitou môže byť vytvorenie medailónikov niektorých nájdených židovských príslušníkov, ktoré sú prepojením jednotlivých aktivít
- Výsledky práce môžu byť prezentované rôznou formou – exkurzia na cintorín s komentovanou prehliadkou, pietna spomienka pri príležitosti Dňa obetí holokaustu a rasového násillia – 9. septembra, Medzinárodného dňa ľudských práv – 10. decembra, 27. januára – oslobodenie vyhľadzovacieho tábora Auschwitz-Birkenau,...atď.
- Ďalšou možnosťou záverečných aktivít je vytvoriť orientačný plán cintorína, tabuľky novozistených opustených hrobov, ...atď.
- V prípade pretrvávajúceho záujmu môžete vytvoriť tím žiakov, ktorí sa budú pravidelne starať o cintorín (čistiť, upravovať, oživovať písmená na náhrobkoch, udržiavať,...atď.)
- Výsledky svojich dlhodobých aktivít prezentujte na rôznych úrovniach: v škole, v okolitej komunite, v obci, v meste.

